
СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ТЕХНІЧНІЙ ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378: 159.98(08)

Чугуєва І.Є. (Chuguyeva I. Y.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Розглянуті основні проблемні моменти в сучасному стані вищої професійної освіти в технічній сфері. Акцентовано увагу на психологічні фактори розвитку сучасної вищої освіти.

Ключові слова: *парадигма вищої освіти, професійний розвиток, професійна компетентність, професійна самосвідомість.*

Basic problem moments are considered in the modern consisting of higher professional education of technical sphere. Attention is accented on the psychological factors of development of modern higher education.

Keywords: *paradigm of higher education, professional development, professional competence, professional consciousness.*

Сучасному етапу розвитку українського суспільства притаманний досить складний, іноді суперечливий характер та неоднозначність тенденцій у перспективах. Однак загальна спрямованість на європейську інтеграцію, економічне зростання, формування національної стратегії сталого соціального розвитку викликає нові підходи до забезпечення людині шляхів позитивної реалізації власного потенціалу в сучасних умовах. У аналітичні доповіді «Цілі Розвитку Тисячоліття: Україна» визначені головні цілі розвитку нашої країни, які узгоджені з цілями розвитку країн – членів ООН і є довгостроковою стратегією розвитку людського потенціалу України [1, С.12-16]. Однією з цих цілей є забезпечення якісної освіти впродовж життя, яка є необхідною передумовою розбудови економіки на базі знань через оновлення традиційної освіти з метою досягнення реальної відповідності сучасним вимогам, задоволення освітніх потреб людини, впровадження сучасних інформаційних та

інноваційних педагогічних технологій. Вища освіта таким чином виступає базовою галуззю для переходу до економіки знань [12]. Виходячи з цього, метою статті є аналіз сучасних тенденцій у вищій професійній освіті.

Наявність відповідної системи освіти і підготовки спеціалістів, що володіють знаннями, необхідними для застосування нових технологій, на думку відомого соціолога Д. Белла, зумовлює втілення нового принципу соціально-технологічної організації суспільного розвитку, який не замінює усталені форми, але ускладнює природу соціальної структури і передбачає наявність потужного класу підприємців, інженерів, техніків, технологів які розробляють і виробляють інтелектуально місткі товари, послуги, інформаційні продукти [3]. Формування і реалізація науково-технічної політики європейських країн здійснюється за умов наявності системи ресурсів, першим з яких виступає людський ресурс, а точніше, випускники університетів та дипломовані спеціалісти, які працюють у секторі високотехнологічних виробництв і послуг [7]. У сучасних умовах професійні знання мають тенденцію до швидкого постаріння. Щорічно у світовому господарстві «відмирають» 500 старих і виникають понад 600 нових професій. Якщо раніше вищої освіти було достатньо для 20-25 років практичної діяльності, то зараз оптимальний строк її ефективності складає 5-7 років, а у галузях, що визначають науково-технічний прогрес – 2-3 роки [4, С.108]. Тобто інноваційні цикли коротші за час навчання у вищому навчальному закладі. Отже, майбутньому спеціалісту даної сфери потрібно бути готовим до особливої професійної підготовки, постійного, у багатьох випадках самостійного підвищення кваліфікації та гнучкого реагування і адаптації до знов виникаючих умов [8]. Відомий соціолог Ф. Нойманн виділяє професійну освіту та ключові кваліфікаційні якості, як особливі складові людського капіталу [9]. Хоча сьогодні, як висловлюється дослідник сучасних соціальних явищ У. Бек, «отримання освіти не дає ніяких гарантій» в працевлаштуванні, не можна забувати, що «не отримуючи освіти, не можна отримати ніяких можливостей» [2, С.383]. А відомий філософ-футуролог О. Тоффлер висловлює ще більш кардинальну думку стосовно освіти, він вважає, що «неграмотний майбутнього це не той, хто не вміє читати. Їм стане

той, хто не вміє учитися» [11]. Сучасна парадигма вищої освіти така, що «тепер уже не людину вчать, а людина вчиться» [12, С. 56]. В основу цієї ідеї покладено «компетентнісну модель спеціаліста» [5, С. 42]. Таким чином, професійна підготовка сучасного спеціаліста спирається в рівної мірі як на освітні ресурси, так і на особистісні. Підґрунтям для цього виступає конкретне наукове уявлення про його можливості, які повинні активізуватись під час навчання і реалізовуватись в професійній діяльності. Крім того, активізація особистісних ресурсів підштовхує до знаходження для цього реальних шляхів, методів. Така постановка питання викликає необхідність розробки і втілення психологічної підготовки майбутніх спеціалістів. Як висловлюється з цього питання В.Г. Кремень - «В ідеалі така підготовка передбачає проектування індивідуальної траєкторії професійного становлення кожного студента», тобто, потрібно «формувати майбутнього спеціаліста як особистість, здатну до самонавчання». В Україні вже існує позитивний досвід такого підходу, у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» розроблена і впроваджується психолого-педагогічна Концепція виховання гуманітарно-технічної еліти, яка на думку В.Г. Кременя заслуговує всілякої підтримки і поширення в Україні» [10, С.12]. Стратегічною метою професійної освіти в цьому аспекті є формування професійної самосвідомості, в процесі якої відбувається перехід особистості від професійного самовизначення до самореалізації у навчально-професійній діяльності. Принципи такої освіти зорієнтовані на розвиток самостійності, автономності, упевненості, аутокомпетентності, професійно важливих якостей, а також емоційно-вольової сфери, професійної свідомості, аксіологічної спрямованості. В такому підході головною ланкою стає питання про проектування професійно-навчальної діяльності на основі системності, яка включає в себе навчально-методичний, інструментально-технічний, психофізіологічний і психологічний компоненти. У психологічному компоненті переважну роль відіграє активізація мотиваційних чинників, інтелектуальних процесів, регуляція емоційних станів. Крім того, він має на меті створення певного комплексу психологічних компетенцій. Прогностична компетенція має відношення до професійної перспективи;

конструктивна - базується на уявленні про специфіку професійної діяльності; технологічна - фокусується на уявленні про вимоги до спеціаліста її професійно важливі якості; рефлексивна – відбиває уявлення про власні індивідуально-особистісні характеристики майбутнього спеціаліста; корекційна – формує власний стиль професійної діяльності, уточнює вектор самореалізації.

Таким чином, узагальнюючи погляди на сучасні проблеми вищої професійної освіти, виявляються її головні психологічні стратегії: аналітична, діагностична, формуюча і прогностична.

Проте до даного часу вони розроблені не повно і потребують всебічного вивчення.

Література:

1. Аналітична доповідь (з Питань Європейської інтеграції України) «Цілі Розвитку Тисячоліття: Україна». – К: «Дельфін». – 2003. - С.12-16.
2. Бек У. Общество риска: На пути к другому модерну / Пер. С нем. В. Сидельника, Н. Федоровой. М: Прогресс-Традиция, 2000. С.383.
3. Белл Д. Третья технологическая революция и ее возможные социально-экономические последствия. – М.: 1990. – 336с.
4. Близнюк В.В. Людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність) // Економіка і прогнозування. Науково-аналітичний журнал – 2005. - №2. – С.108.
5. Гребнев Л. Высшее образование в Болонском измерении: российские особенности и ограничения // Высшее образование в России. – 2004. - № 1. – С. 42.
6. Европейский Союз: факты и комментарии. Институт Европы РАН, Ассоциация европейских исследований. Вып. 20-30 // www.aes.org.ru
7. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 336с.
8. Крутий И.А., Красина О.В. Человеческий капитал: эволюция представлений. // Социс №8, 2007. - С. 127.

9. Кремень В.Г. Новий етап модернізації вищої освіти // Науковий вісник Миколаївського державного університету. – Випуск. 15. педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Миколаїв: МДУ, 2007.

10. Нечаєв В., Шаронова С. Болонський процес: міфи, ілюзії, реалії. // Вища школа. – 2005. - № 1. – С. 56-66.

11. Пригожин И.Р. Сетевое общество. // Социс. – 2009. - №1. – С. 24-28.

12. Указ президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» 17.04.2002. № 347.